

KULTURARV : Det lønner seg å satse på kulturminner, viser flere undersøkelser.

En investering for fremtiden

KRONIKK PUBLISERT I DAGSAVISENS PAPIRUTGAVE 28. OKTOBER 2015.

Jørn Holme, Riksantikvar, Kronikken er skrevet i samarbeid med **Ola Fjeldheim**, Fortidsminneforeningen, **Simen Bjørgen**, Norsk Kulturminnefond, **Erik Lillebråten** og **Kirsti Kolle Grøndahl**, Stiftelsen Norsk Kulturarv.

Realdania i Danmark fikk tidligere i år laget analysen «Verdien av bygningsarven», som måler den økonomiske verdien av fredete og verneverdige hus. Analysen viser at leiligheter med høy verneverdi har 13 % høyere kvadratmeterpriser enn gjennomsnittet. For eneboliger med høy verneverdi ligger prisene hele 30 % over snittet.

Undersøkelsen viser også at jo flere verneverdige bygninger som finnes i et område, jo høyere er prisen for samtlige boliger. Det er altså i fellesskapets interesse å ta vare på bygningsarven. For oss er denne analysen til stor inspirasjon. Vi mener at det er på høy tid at kulturarv blir vurdert ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv, ikke minst i diskusjonen om hva Norge skal leve av i fremtiden.

HORTEN: Gamle bygninger på Karljohansvern.

FOTO: FORTIDSMINNEFORENINGEN

Kulturminner som reisemål

I Norge har vi over 7.000 fredete bygninger, rundt halvparten i privat eie. De fredete bygningene representerer ulike sider ved vår felles historie. Mange av dem er flotte besøksmål, for eksempel som historiske gjestehus, kafeer og hoteller. Andre er boliger – bygårder, våningshus eller presteboliger. Felles for de fredete bygningene er at de er kulturminner av nasjonal verdi, som tilfører steder egenart og særpreg.

Utenlandske turister oppgir kulturminner som en av de viktigste motivasjonsfaktorene bak reisen, ifølge Innovasjon Norges turistundersøkelse. Dette gjelder for kulturlandskap, historiske bygninger og andre severdigheter. Kulturhistoriske bygninger har også verdi for beboere i et område, og kan gjøre steder mer attraktive. I en undersøkelse laget på oppdrag fra Riksantikvaren i juni 2015, svarer 84,4 % av respondentene at kulturminner er svært viktig eller nokså viktig for dem. 81,2 % svarer at kulturminner er svært viktige eller nokså viktige for lokalsamfunnet.

Fredete bygninger

De fredete bygningene er selve kremen av vår historiske bygningsmasse, og er det noen hus

som burde være i tipp, topp stand, så er det dem. Men faktum er at halvparten av de fredete bygningene i privat eie trenger istandsetting.

Eierne av fredete hus har fått et ansvar delegert av fellesskapet. Eierne trenger gode økonomiske rammebetingelser, tilgang på kvalifiserte håndverkere, støtte i lokalmiljøet, forutsigbarhet i søknadsbehandlingen og gode forsikringsordninger. På flere av disse områdene er det en positiv utvikling. Riksantikvaren har jobbet frem en mer løsningsorientert dispensasjonspraksis, og det nye utdanningstilbudet med faglig spesialisering i bygningsvern for håndverkere er i gang med andre kull på Røros i høst. Det er ikke minst gledelig at Direktoratet for byggkvalitet har avblåst den varslede endringen i regelverket som ville ført til nedgang i laftebyggtradisjonen i Norge.

Eierne av fredete bygg, mange av dem organisert i Norsk Kulturarv og Foreningen Fredet, gjør en fantastisk innsats for å sikre bygningsarven. Mange dugnadstimer legges ned av Fortidsminneforeningen med lokallag over hele landet, for å bevare historiske bygg. Og stadig flere kommuner lager kulturminneplaner for å sikre sin lokale kulturarv for

fremtiden. Kulturminnefondet, som er statens viktigste lavterskeltilbud for private eiere av verneverdige kulturminner, har enorm pågang med søknader om midler fra prosjekter over hele landet. Midlene fra Kulturminnefondet utløser også privat innsats i bevaringsarbeidet, og de istandsatte kulturminnene får ofte en ny bruk.

Ingen skattefordeler

På det feltet som virkelig ville

monne, er det ingen endring å spore, heller ikke med dagens regjering: Økte økonomiske rammevilkår. En enstemmig energi- og miljøkomité uttrykte i Innst. 499S (2012–2013) at de økonomiske insentivene for fredete hus må forbedres.

Det gis ikke erstatning til eiere som får huset sitt fredet etter kulturminneloven, slik det gjøres til eiere i verneområder etter naturvernloven og naturmangfoldsloven. Slik det er i dag, kan

TØNSBERG: Byens eldste hus i Nordbyen.

FOTO: ARNE BJØRN GJERNES

eiere av fredete bygninger og anlegg få dekket antikvariske merutgifter og motta tilskudd til istandsetting. Men de statlige tilskuddene er ikke tilstrekkelig for å holde tritt med

det økende forfallet. Riksantikvaren har beregnet at det er behov for en økning på 191 millioner kroner årlig for å nå Stortingets mål om istandsetting av alle fredete bygninger

innen 2020.

Spørsmålet om skattefordeler for eiere av fredete bygg har vært diskutert tidligere. Likevel er det i Norge i dag ingen avgifts- eller

skattefordeler for eiere av fredete hus, i motsetning til for eksempel i Danmark. Den eneste muligheten som finnes for å oppnå skattefordeler som eier av en fredet bygning, er fritak for eiendomsskatt i kommuner som har innført eiendomsskatt. Riksantikvaren har oppfordret alle kommuner til å gi fritak for eiendomsskatt for fredete bygg i privat eie. Men dette er altså opp til den enkelte kommune, og ikke en landsdekkende ordning.

Skippertak

Vi vet alle at for å holde en bygning i stand, er regelmessig vedlikehold det beste. Men dagens støtteordninger premierer skippertak. Forfallet har som regel kommet langt når man prioriteres i søknadsbunken. Resultatet er et økende forfall, og vi står i fare for å miste viktige deler av vår bygningsarv.

Det er snart bare fire år igjen til 2020, som er fristen Stortinget har satt for å få alle fredete bygninger opp på et tilfredsstillende vedlikeholds nivå. Vi skal gjøre vår del av jobben, men gode rammevilkår for eiere av fredete bygg er en forutsetning for å lykkes. Å investere i bygningsarven er å investere i fellesskapets verdier for fremtiden.

RE: Gården Breche i Våle.

FOTO: PRIVAT